

La Veu de la Comarca

BIBLIOTECA PUBLICA
TARRAGONA

Setmanari Regionaliste de Tortosa

ANY III

PUGNA PRO PATRIA

NUM. 112.

LA CATALUNYA QUE VOLÈM.—«Lliure, ni dominada, ni dominadora y respectada de les regions germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa.—Acullit com a propi al foraster que a treballar hi vinga. Y a manar y a cobrar, a fer lleys y a judicar, cada hù a casa seva, que prou hi té que fer pera entèndreshi. Els empleats de la terra y pochs, actius y inteligents.—Enoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obrador d' avensos de la ciencia y planter de filòsofs y juristas. A fora la ensopida rutina:—Inimament unida a la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrès, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repobladas las montanyas per grans boscos, trescant pels singles relíquias els monuments enrunats o antichs y alsarne d' un art fill llegitim del antich criat en els avensos actuals. Voltar les vellas poblacions històriques de populosas y amplias ciutats, modernas.—Ports oberts als productes de tots llochs; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al portat ab afany de ser estimat y útil a la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volèm deixar a nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pera bo tenirho tenim lo precís: Força, riquesa y inteligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltèm la virtud que a cap ens manca: L' amor a la Patria.»—LUIS DOMENECHE Y MUNTANER

PREUS DE SUSCRIPCIO

Tortosa al mes. 0 50
Fora semestre. 8'00

DIRECCIÓ Y REDACCIÓ

Carrer del Parque, N.º 8.

Tortosa 25 Febrer de 1905.

La Redacció no fa seus los conceptes ni contenguts dels articles firmats o copiats.

EL TERCER CENTENARI DEL QUIJOTE

Enguany es el del tercer centenari de la publicació del immortal llibre de Cervantes, *D. Quijote de la Mancha*. Aquest fet, sembla, ab rahó, qu' hauria de ser festejat dignissimament de tot el món intel·lectual y d' un modo especialíssim del qui parla y escriu el llenguatge ab que 's vestí aquell gran llibre. Als literats castellans correspon el dret y la obligació de rememrar aquest fet, que marca una fita la més gloriosa é inesborrable en la historia de la seva literatura, ab actes trascendentals y perennes que recordessin a les generacions venideres l' agrahiment y l' estima qu' es deguda de la d' ara al qui es el seu mestre y la seua gloria.

Fins ara 'ls fets diuen que 'ls esmentats literats no s' han sapigut fer cabal d' aquest dret seu. En aixó, hi veyém una prova més corroborant la decadencia y la postració del poble castellá intel·lectual y fins del qui no ho es. Quan un poble no sab honrar com se mereix als seus grans patricis, als qui li han donat nom y grandesa, certament qui ell no té, com vé a dir l' exçels Smiles, patriotisme, se sent defallir y s' enfonsa en l' inconciencia més aclaradora y denigrant.

Per aqueix camí de pendent esferheidora es per hont devallá 'l poble castellá, retut en l' apatia fins per una de les seues millors y may discutides glories.

En altres pobles progresius, de més intensitat intel·lectual, un fet com el que motiva aquest tercer centenari no passaria tan per alt, tant esvahit y feble, sinó que 'l cantaria ab entusiastics himnes y ab recorts eternals que pregonessin a tothom y en tots temps la grandiosa importancia del fet, lo molt qu' ell representa en l' seua historia y 'l bon nom y la fama que dona.

Per desgracia, els nostres vehins castellans no ho han comprés aixís ó no ho han volgut compendre. Pitjor per ells. L' inconciencia dú l' enbrutiment: l' impotencia, la mort.

Y no es contrast, tal mateix, que

'ls catalans, aquells qui son tinguts per malos patriotas, hijos espúreos de la Madre Patria, sien precisament els primés d' entre dels espanyols, els qui ab més fé y bona voluntat hagin expressat un tribut d' admiració y dolsa remembransa a aquell fet del tercer centenari. Es que a Catalunya hi ha vida, es trevalla y 's progressa. Y aixó qu' ho podém dir de totes les seues manifestacions na-

cionals, millor qu' en cap altre en el de la seua mentalitat, assodollada d' ideals nobilíssims que la duen pel camí de deslliuració grandesa.

El pensament catalá s' orienta y al pas d' esta orientació naix, floreix y grana 'l renaixamen de les seues arts y ciencies de les seues forces materials y intel·lectives.

Y merces a aqueix renaixement que te son origen y 'n rebela sava de

Per aixó, LA VEU DE LA COMARCA, consagrada a la defensa dels ideals regionalistes, també contribueix ab son humil esforç, al remembrament d' aquella data gloriosissima pera les lletres de Castella y pel bon nom d' Espanya. Y ho fa com sentintne necessitat, pera manifestar la fervorosa admiració que batega en son pit en vers una obra altament trascendental en l' historia de les literatures novo-llatines, entre de les quals la hi té gloriosissima la nostra.

Al contribuir, doncs, Catalunya més que cap altre poble d' Espanya a la glorificació del tercer centenari de la publicació de *Quijote*, mos refermem més en els nostres ideals, en les nostres conviccions, plenament segurs de qu' aquest fet es deu al desvetllament del poble catalá, fruit de les idees regionalistes.

¿Qui ho dupta, que si Castella fos regionalista hauria commemorat millor, molt millor el tercer centenari del *Quijote*?

Es que 'l regionalisme desperta 'ls pobles, mou les energies, fa estimar ardenment lo propi, lo de casa y prepara y empeny cap a la consecució dels grans ideals del progrés y la bellesa.

Aixís ho entenem, l' historia mos ho diu y 'l fet actual en relació mos ho confirma.

Enfortimmos, doncs.

Y sia fill d' aqueix enfortiment l' admiració qu' avuy natros manifestém per l' immortal obra d' en Cervantes, *El Quijote*; qu' ella quedi eternament agrahida del nostre poble, que será senyal de vida y prosperitat, com ho volèm.

LA REDACCIO.

les idees regionalistes, el nostre poble sacut l' apatia y 's llansa coratjos a una vida nova, de desvetllament, propia de la dels pobles forts y cultes.

Es, doncs, degut al regionalisme, que feconda la pensa catalana, lo qu' avuy Catalunya sia 'l poble, dels espanyols, que més hagi corres-

post a la remembració del tercer centenari del *Quijote*.

La premsa regionalista, commemorant aqueix fet ab escrits d' encomi y ab hermoses ilustracions y ab actes literaris de gran valer y estudi, ho diu palesament. D' ella també ha nascut l' iniciativa de perpetuar plasticament aquest fet a la capital de Catalunya.

A Cervantes
en el tercer centenari del "Quijote,"

Per redreçar a una época enfeblida
ab ta mirada ardida
quin llibre vis escriure oh gran Cervantes!
El llibre es un tresor, es una prenda

deixada en bella ofrenda
demunt l'altar del poble que'n Ell cantes!
Mes ay! que 'l gran esment que 't merelxics
del llibre que escrivies
ton poble no va fel seguint sa rutal
Y, enfatic y pompós ab sos miratges,
de greujes y d' ultratjes
va omplirte com ramera disoluta.

Tossuda gent! La rassa ponentina
encara no endevina
que á les vesllums incertes, fosforentes,
d' insomnis y platgeris fastuosos,
llurs pobles du confosos,
á un oscur pervindre, y á les palpentes!
Ton geni 'ls va mostrar ben crua y neta,
la veritat discreta
creant ab fantasia portentosa
l' irrisória figura *quitxotesca*,
la humana y menys grotesca
del *escuder*, de veu sentenciosa.

Pró 'ls teus no'n féren cas, no van oirte!
Qui va 'l llibre aplaudirte
fóu gent de sobri esprit y reposada;
els clars enteniments d' estrangers pobles
d' instints més als y nobles
devant la gran lliçó qu'als teus has dada.

No volen, no, los teus lliçons ni esmenes!
Encara les cadenes
d' execració y oblit, vils y pesantes,
duries mort y tot, com en ta vida,
deixat á l' enfeblida
y buida acció dels teus, oh excels Cervantes!

Mes... ja has vensut! Ja 'ls sigles y l' historia
pregonan l' alta gloria
que ab tant de seny y d' art tu vas guanyarte
escrivint lo prodigi d' aquell llibre
de castella telibre
que may un altre geni há d' igualarte!
Y t' aclaman, t' admiran y aplaudeixan
els pobles qui seguexen
el curs segü de lluminoses vies,
Ells son els qui 'l teu llibre y ta figura
aixecan vers l' altura
que la Fama t' signá quant escrivies.

També, també oh Cervantes, te saluda
ma patria, viltinduda
pels teus, com un destor de sa grandesa!
Catalunya, la culta y laboriosa,
t' admira avuy frisoza
sens recordas del poble qui l' ofesa!

Es Ella, la noble, la dels martiris
qui vé ab palmes y lliris
al temple de Fortuna hont t' agegantas
á posar á ton front bella coronal!
Oh! reb de la Matrona
l' ofrenda y homenatge, excels Cervantes!

JAUME BOFARULL pbr.

"Don Quijote de la Mancha,"

La qualitat més característica de les obres mestres dels genis superiors, es la de que son mérit es universalment reconegut, sense distinció de païssos, edats ni escoles. Eixa qualitat es evident que la posseix la immortal novela "D. Quijote," del immortal Cervantes.

Si jo m' posés á fer comparacions entre 'l grau de mérit de dita novela y les atres produccions de primer ordre degudes al geni humá, com l' Odissea l' Iliada, l' Eneida y la Divina Comedia, me'n surtiria de l' esfera de mons pobres coneixements y, sense necessitat de que ningú m' advertís, jo mateix m' acusaria d' inmodestia. Prou temeritat es en mi l' atrevirme á dir quatre paraules sobre l' obra mestra d' en Cervantes, y confesso que, per iniciativa propia, may m' haguera ocorrit semblant cosa.

Apart del mérit, diemne universal, de les obres referides, no hi ha dupte de que totes elles porten imprés lo sagell de temps y lloc en que van ser escrites; lo qual no 'ls hi llevá res de la universalitat de son mérit. L' únic que s' pot deudir d' aquella especial circumstancia, es que, les ensenyanses que de dites obres se desprenen, poden ser de major aplicació als païssos ahont se van escriure; perquè tenint cada país sa peculiar fesomia, axís moral com material, se compren sense cap esforç que 'ls autors de

les obres, ab aquell talent superior de que Deu los va dotar, ab aquella fina intenció de les qualitat y defectes de sos compatricis, ab l' amor que á n' ells y á son país han professat, se hagin proposat al posar en tortura son geni pera produir un obra d' escepcional valia, ser en primer terme útils al país ahont han nascut y viscut, ahont tenien posades sas afectacions més nobles y pures.

Si be Cervantes en lo prólec de sa immortal novela, confessa palesament, que no tenia atre proposit que desterrar l' extravagant afició que en son temps hi havia á la lectura dels estafalaris llibres de cavalleria, no es de creure que, al posar sa poderosa inteligencia á contribució pera fer un llibre que honrés á sa patria (y aquet convenciment en lo curs de sa novela demostra Cervantes que l' tenia), s' acontentes ab lograr aquell senzill objecte. Si aixó darrer fora, aduc á despit de sa modestia, sempre resultaria que Cervantes va fer un obra, apart son merit literari, d' immensa transcendencia social, y eixa afirmació queda probada pel consens universal, pel immens nombre de comentaris que en tot lo mon s' han fet del "D. Quijote," y perque, diemho ben clar, en la pintura dels dos protagonistes de la novela, l' observador mes miop hi veu lo retrat ó la caricatura dels defectes capitals del carácter espanyol.

Pot ser me n' he anat de la ploma. Jo, que m' tinch per observador miop, en lo "D. Quijote," hi veig lo que he dit; aixó m' he acostumat á vore; pero ara recordo que no tots son de la mateixa opinió. com hi han tants modos de pensar, tot y y deixant apart lo mérit de la novela, que ningú discuteix, hi ha qui hi veu qui en un tipo, qui en l' altre dels dos principals protagonistes, la glorificació de les qualitats eminentes, en concepte dels aludits crítics, del geni espanyol. Pero aixó pera mi es anar contra la mateixa evidència; perque no se com se puga compaginar la glorificació ab lo ridícul, y que, en conjunt, lo paper axís de "D. Quijote," com de "Sancho," resulta altament ridícul, es tan clar com la llum del dia.

Mes natural y conforme a la rahó es veure en la novela "Don Quijote," la condemnció del carácter espanyol, en general amic de temperaments estremats que á res de bo condeixen. per mes que quisqu, considerant eixa especialitat del carácter espanyol com una ferma adhesió als principis de la llógica, lo pose entre les cualitats mes envejables de dit carácter.

L' idealisme visionari, sense basse de realitat, sense tindre en compte la complexitat dels problemes humans, y l' materialisme rudo y grosser sense aixecar la vista als ideals enlairats que 'l home deu perseguir pera 'n esta y l' atra vida podran ser tot lo llógics que s' vullga, pero jo crech que, poble ahont aquets temperaments estremosos prevaleixquen contra 'l sentit de la realitat, subordinat á principis morals mes ó menys enlairats, es poble destinat á fer un paper ridícul en l' historia de la societat universal, com lo fan "Don Quijote" y "Sancho Panza," en la novela de Cervantes.

Com hi hauria tela pera rato si ha gués de seguir la vena de les reflexions que m' acudeixen, acabo en rodó consignat la observació següent: Potser si Cervantes visqués en aquest temps y s' proposés corretjir los defectes capitals del actual carácter dels espanyols, com en los de son temps ho va fer, ab o sense intenció, en lo "Don Quijote," a conte de titular sa obra ab lo rotul de "Don Quijote de la Mancha," lo titularia ab lo de "Sancho Panza"; reservant ara a "Don Quijote," lo paper secundari que "Sancho Panza," desempenya en la immortal novela.

La veritat es que ara no falten "Quijotes"; pero abunden mes los "Sanchos Panzas", o panxa-contents. Es la lley de les reaccions. Los espanyols a fors d' empenyarse en fer lo "Quijote," s' han

vist reduits, casi forssosament á fer de "Sanchos".

A. MARTÍ Y FORCADELL.
Freginals 18 de Febrer de 1905.

No hi fa res!

Qui ho dirie! Nosaltres que sem *separatistes*; que *rebujem* tot lo que porte lo rogall de Castella; que *odiem* sigui lo que vulgui tant sols vingui de l'altre part del Ebre; nosaltres fem servir nostres trems pera enlairar á un geni que lliurá una obra monumental, pubilla de sa pensa, y de la que se'n serveixen nostres contraris pera menyspreuar nostra hermosa parla y rebaixarla fineses al sorll inarticulat dels sers que no mes senten.

Sembla estrany. Quiscun tal volta considerarà nostres llohances com una d'aquelles rareses de cap esbojarrat que may es conseqüent, y que no sab lo que es un fi determinat, ficso, causa de totes les seues accions, mirall de totes ses obres, estrella que 'l guie perque no's perdi pels viaranyes que sovinteixen en l'enredat camí de la vida... Y no obstant es llogic, racional y fins m' arriscaria á dir necessari lo que fem respecte al immortal Cervantes.

Ell fou un home providencial que esbriná les mes petites y ridicules bogeries de que s' pot emmalaltir la intel·ligencia humana encisada per un sentiment primer noble y estrefet despres á mida de *sentirlo* cervells buits, impotents y malalts; y despres de ben conegudes totes aqueixes manies les hi posá un remey radical, prompte y al mateix tems plaçant, que les curá... y matá! Y nosaltres que estimem á les persones per ses obres, no podiem menys que dir lo que sent nostre cor nu completament d' unes predisposicions, que reinent tan sols en aquells que s' troben lligats á un partit politic ú be al govern de la casa dels altres.

Eixos no poden enlairar á un contrari seu per mes que sigui un sabi ú altra cosa bona; puig aixó fora regoneixer que no tots los homes de pés militen en la seua casa; pro nosaltres que no som un partit politic, que volem no mes lo nostre, es llogic y llegal que acatem lo merit allí hont sigui y que quan se tracte de judicar un personatge com en Cervantes, podem dir am lo cap ben alt, fou un geni; un metge de la intel·ligencia principalment de sos germans de patria; un bon patriici; un conrehuador intel·ligent y entusiasta de la seua parla, treball que li paguen, tantlo am lo fret mantell del oblit, los mateixos que mos el presenten com á pedra filosofal de les seues dolencies y com á retrat de nostra poca valúa y de l'asprositat de nostra may prou aymada llengua, aqueix nostre judici, aytal apreciación del merit d'en Cervantes no es pas falsa ni ideal, sino forsa positiva y verdadera. N'es dictada per l'Historia y per lo que está passant en nostres dies.

Si busquessim la causa, qui sab si la trobariam en l'espirit lleuger y assedagat de innovacions que generalment pateixen los d'allá y en lo

criteri sençill y reposat que informe als d'aquí...

R. DE R.

Cervantes

De cor noble, front gran, pensa enlayrada,
Festejat per les musses com qui me;
Del llenguatge divi sa mel ha pres
Traspasant l' infinit ab sa volada.

Sa dolor, de les flors es envejada,
Quan de cors estimats descriu lo bes;
Sols als gays Serafins los hi es permes
Prehuá 'l fruyt de sa ploma platejada.
Lo cel blau tornaveu n' es de sa fama
Que sobrix les parets del limitat;
Brau capdill de les lleures se 'l aclama.
De les nimfes hermoses n' es cantat:
Pero 'l seu llibre mes gloria al mon reclama.
Sols ta llengua, Cervantes, pot l'oa 't.

MALDANÉLL.

Una lliçó d' en Cervantes

L' immortal obra *D. Quijote de la Mancha* del benemerit de les lletres castellanes Miquel de Cervantes, es y será sempre un aplec de lliçons altament humanes y que cal aprendre.

Entre d' elles n' hi ha una oportunitíssima d' esser notada, ja qu' es una condemnció de la conducta del poble castellá en vers les demés llengües parlades á Espanya.

En Cervantes fa dir á *D. Quijote* en el segon llibre de la seua grandiosa obra parlant ab el *caballero del Verde Galán*, qui havia dit que un fill seu qui estudiava á l' Universitat de Salamanca tenia *mal cariño al romance* ó sia á la llengua castellana. "Y á lo que decís, señor, que vuestro hijo no estima mucho la poesía de romance, doime á entender que no anda muy acertado en ello y la razón es esta: el grande Homero no escribió en latín, porque era griego; ni Virgilio no escribió en griego, porque era latino. En resolución todos los poetas antiguos escribieron en la lengua que mamaron en la leche, y no fueron á buscar las estranjerías para declarar la alteza de sus conceptos: y siendo esto así, razón sería se extendiese esta costumbre por todas las naciones, y que no se desestimase el poeta alemán porque escribía en su lengua, ni el castellano, ni aun el viscaíno que escribe en la suya."

La doctrina que enclouen les paraules transcrites, es la que 'l regionalisme catalá ha defensat sempre y per aixó n'atros hem sigut bescantats de *locos*, *separatistas*, *canallas* etc., y tot just de part del poble que té la gloria de ser el del gran geni, Cervantes.

Es qu' ell ja coneixia la flaca del seu poble en ser com diu un notable publicista "el que més humilment s' ajupit al ser vensut y 'l que més tiránicament s' ha imposat al ésser vencedor," y per aixó li donava aquesta lliçó?

El fill del *caballero Verde*, ab son despreci á la literatura propia, es l' ajupitment: y 'ls centenars de cridares d' ara qui abocan mil pestes contra l' us de la llengua catalana á Catalunya, es l' impositió tiránica.

El *mal cariño* qu' ells aleshores tenian el seu *romance*, el tenen ara al nostre.

La lliçó d' en Cervantes no l' han aprofitada, com tampoc les moltes altres que dú en la seua excelent obra en questió.

Que la tinguin present y la posin en práctica els qui tenint un llenguatge propi, el desprecian, se'n donen de menys d' usarlo, el trauen de ses cases, de sos temples, de la vida de la societat. Pera ells es la lliçó de Cervantes esmentada, aixís com l' anatomia del gran geni toscá, el Dant, qui digué: vergonya eterna á aquells qui desprecian son idioma alaban el del altres.

J. Jordá.

!Es immortal!

Tres centúries ja fa que la terra castellana envocalla lo cadavre d'un fill seu, d'un literat, d'un poeta, d'un novelista, d'un il·lustre Espanyol, d'un Cervantes Saavedra. Mes en va la mort ha esmolat sa dalla enemiga, pera segar la vida del literat, del poeta, del autor del Quixot y del heroe Espanyol, puig que a pesar d'ella, viu y viurá mentres visqui l'enteniment humá, hont hi te reservat un lloc d'immortalitat conquerit per son valer.

Cervantes se proposá esser gran; un éxit felis ha coronat sos esforços, d'ell n'ha exit la gloria, que en son principi desitjava; gloria que no cap á Espanya y omplena 'l mon; gloria que no abasten los segles, y's sobreix en l'immortalitat.

En efecte, disfrassat ab lo trajo d'humil soldat lo veyem lluytar contra Turcs en lo golf de Lepanto mes, en vá en lo combat esperaba la gloria de son nom. Prompte l'experiencia fatal l'hi ensenyá. Una ma enemiga l'hi priven defensar la patria. Sols sa pensa quedava lliure. Cervantes pense treure'n fruyt y ab ella ferse gran; ino s'enganyava! puig que escalfada per la meditació y contemplació doná á llum al immortal don Quixot de la Mancha, que ab volada d'aguila, traspassa 'ls mars, atrau l'atenció de les nacions civilizadas, admira al mon enter y desperta sentiments d'entusiasme, d'afecte y de leite. constituint la gloria de son autor, gloria que honra á Espanya y es anvejada per l'Extranjer.

Lo Quixot es un arbre sens igual de literatura castellana, quin fruyt alimenta l'enteniment del deixeble, y robusteix la pensa del mestre; fertilisa la ploma del escritor y fa atractiva la llengua del orador. No sembla sino que en ses fulles, hi hajin tingut amigable cita, tota la dulçura, elegancia y riquesa de la parla castellana.

Lo Quixot es un florit verger de poesia, hont se veu lo contrapunt de les mussesen escullir les mes ubriacadores flors de llur jardí poetich, pera presentarles á l'imaginació del poeta que ab espantosa volada, se enlayrá sobre lo mon real, y en dinsantse en lo ideal, les aná á festejar en los imaginaris despoblats boscos del Olimpich. Tanta es la varietat de flors conquerides, que l'hi es imposible subjectarles al metre y á la rima.

Lo Quixot es l'heroe de la novela y 'l rey de les noveles. Ab sa fingida llansa acabá per desterrar y matar á tots els caballers aragants que en sa infantesa hi havia. Per altra part ab son talent sens rival, ens revelá una abundó de misteris de la naturalesa y del cor que estima. Quins enmelits pensaments pesigollen alegrament lo cor del jovent enamorat, com la dolça alé del deu Mercuri quan esten ses amoroses ales sobre 'ls cors de dos novells ayments.

Entusiasma veurer los singulars cuadros del Quixot reproduits en les escenes, y ab tan gust rebuts per la

tela que 'ls passa d'una generació passada, á l'altra esdevenidora y aixis sucesivament fins que s'acabin los homens, fins que s'acabin los segles, fins á la eternitat.

Gloria, donchs, á Cervantes que tanta n'ha dat á Espanya. Los Catalans estem verges d'enveja y passió y per aixó fem coró á les aclamacions en llaor de Cervantes perque s'ho mereix. Despressiém, si, als que s'enpenyan en ferns aburrir la parla del heroe castella imposantmosela; pró á n'ell may, ans al contrari, treballlem perque simpatissi á tothom, y tothom l'alabi com cal á un gran geni, á un lletrat sens primer, á un poeta sens igual, al gentil Cervantes que desafiant los segles será sempre Immortal.

SANXO.

Al simpatic Xanxo

A tú, Xanxo ventrut, vull dedicarte Los esprimalls de la guitarra meva: A tú, fidel criat, dos voltas héroe, Per ton afecte may fallit al amo Y per tal qualitat d'hom sempre práctic A qui las ocasions jamay toparen Sense arengada y pá dins de la alforja. Vritat es que 't tustaren moltas voltas, Que ludibri vas ser de gent malexanta, Pero pots alsá 'l cap; previsor sempre Veyas la pedregada al posás núvol. Si 't nafren, no fou per culpa teva, Que'n fou causa aquell foll que absas cabo-

[rias Veya ias cosas que 't semblavan dretas De potas sempre enlaire y tos escrípols No van valguerhi may, y es clar, rebíau Per no escoltá ta veu sempre escamada, Y lliscant dels perills, sempre de nassos Hi queyas, com cunill que molts acassan. Tothom a doijo coronant al ídol, Al tocat del bolet; fentlo 'l sol héroe

De la exemplar novela d'aquell manco Quesiarriba á tenir dosmans com altres... Quera tingut deu dits; y á tú enjegante A un racó, sent que 'l magre y primhidalgo Sens tú no foras res; tú llissons donas Per viuren lo menys mal en eixa crosta: Seguint del llibre lo que t'atany, Xanxo, Avisos y consells a doijo 's trehuen, Sentencias y refrans de molta molla Que valen no un Quixot sino una biblioteca de Hidalgos de la Manxa célebre Per pòguer aná inflant un poc la panxa Que es del que 'stractay 'l que mes importa. Y surten profitosos tos exemples, Y se 't troba amatent en tota gesta; Y las sebas del cap d'aquell maniac Tú las portas ensemps ab sal y oli Pera dá un tente en pié á las vostras

[forsas Mimvadas tot sovint per las tunyinas Que la falla os atréu d'aquell gran ximple Y que os privan, esllanguéhits, de val-

[drens. Mes tú, com Salomón tens clar judici; Com filosof, resignació adecuada; Com espert majordom, sana prudencia; Com á criat fidel, ferm obeheixes, Y aixis com D. Quixot las erra totas Tú las filas de lluny y no 't sorprenden. Vaigi dons, Don Quixot al manicomi, Que tú y jo, en los perills sense sortida Mos en nirem assota de la espona A menjá una esqueixada d' abadeijo Y á xuclá 'l regalíu de la botana.

J. DE LA C. R.

Freginals Febrer 1805.

Breus notícies referents á Miquel Cervantes y de la seva obra "D. Quijote de la Mancha,"

El prop passat mes de Janer vá fer

trescens anys que Miguel Cervantes Saavedra, doná al públic la primera part de la obra, que son privilegiat geni havia concebut nomenada *El Ingenioso Hidalgo D. Quijote de la Mancha* que tenia de doná renom á la llengua castellana, no per lo que ella valen sí, sino per ser ella ab la que sentí, pensá y escribí el geni que la va concebí, que la va crea.

Molt s'ha parlat y fet plans, programes y projectes, nombran comissions y Juntas, pera commemorar tal data y com sempre, han anat passant los días y la data en la que cumpían los tres cents anys sense fer rés y particularment els que mes interés tenian que demostrar en la commemoració de un fet tan gloriós per la llengua que 'ls es propia, son los que més ab calma se ho han prés y com sempre esperan que siga el *Gobierno* y la caixa del Estat Espanyol lo que fassi y pagui la festa.

Catalunya que estima les cosas per lo que valen y al mateix temps es agrahida, sense parlar y sense esperar cap festa de real ordre, ha sigut la primera en tributá un recort á la aparició de la obra que's orgull d'Espanya y admiració del mon civilisat.

La major part dels llegidors de la VEU, coneixen l'obra de Cervantes, á ells dons, no van endressades les presens ratlles y si als que sols de nom lo coneixen ó han llegit alguns dels fets ó *hazañas* del heroe de Castella.

**

Miquel Cervantes Saavedra *Principe de los ingenios españoles* vá naixer en Alcalá de Henares en Octubre de 1547 y vá morir á Madrid el 23 d' Abril de 1616.

Desde chiquet, fou gran sou amor á las lletras, tan que 's conta que recullia los papés que trobaba pel carré, sols per poderlos llexir. Estaba dotat de una memoria y una imaginació vivíssima, aixis com d' un carácter inquiet y mogut amic de moure gresca y zaragata ab tothom lo que fou causa de que tingués molts y forts disgustos.

L' any 1569 aná á Roma acompanyant al Cardenal Aquaviva ahont tot fent de camaré de dit Cardenal, vá perfeccioná sos estudis y coneixements, com també li vá servir de molt lo viatge á Roma ja que li va proporcionar manera de coneixe Valencia, Catalunya, Mitj dia de França, Piamont, el Milanessat y Toscana, viatge, que tan li va servi pera la seva obra y d' ell es sens dupte el pas del Quixot y Sanxo per l' Ebro, de quin ne degué menjá sabogues ó li degueren dir que se 'n pescaben, segons se deduix de la descripció que fá *del barco encantado* que traduí per Antoni Bulbona, publiquem en lo present número.

Lo seu geni y lo desitx de gloria no 'l dexaren estar tranquil á Roma y l' any 1570 vá allistarse com á voluntari al *tercio* del famós D. Miquel de Moncada, y el dia 7 d' Octubre de 1571 en que tenia lloc la famosa batalla de Lepanto, estava plé de febra en el camarot, senti imposible pendre part en la lluyta, mes lo nostre heroe, no pogué permaneixet quiet y en los momens decisius vá demanar al capitá de la galera que li senyalés el lloc de mes perill, lo que se li negá, mes tant fou lo seu empenyo, que li donaren dotse homens dels mes valents y al frente d' ells va caure ferit de dos cops d' arcabuz al pit y ab la má esquerra rompuda, no deixan per aixó de lluytá fins que los cristians varen obtindre la victoria, que allavors va consentir lo retiresen y curesen; havent sigut premiá ab augment de sou per lo mateix don Joan d' Austria, quin á ultims de 1576 li va donar permís pera tornar á Espanya donanli cartas de recomanació pera el Rey D. Felip II, mes fou tan desgraciá en lo viatge que caigué la galera en que anaba en poder dels moros, sent portat á Argel ahont quedá esclau, mes aqueixa condició no era possible per el seu

geni y vá buscá molt prompte la manera d' escaparse, lo que vá intentá moltas vegadas salvan la vida per miracle de altres tantes quines peripecies constituixent la epopeya de la seua interessant vida.

El dia 19 de setembre de 1580, vá per fi ser rescatat per cincens escuts, que doná lo R. P. Gil, tornan á trapijá la terra espanyola fen cap á Madrid, ahont esperaba serian premiats sos serveys y sacrificis fets pera l' Patria, mes no li quedá altre recurs que per no morir de fam, tornar á listarse com á soldat servint al rey durant quinze anys, al acabá la guerra ab Portugal determiná per fi, deixar pera sempre la espasa, prenen la ploma, ja que si ve li havia donat gloria y molts disgustos, en cambi no li havia donat cap profit.

En 12 Desembre de 1584 se casá ficcan son domicili á Esquivias poble dels voltans de Madrid, dedicanse una temporada á escriure comédias, mes tampoc donaba la cosa prou de sí. Passá una vintena d' anys anan y venin de Sevilla á Madrid, desenpeyan comissions mes ó menys retribuïdas que li permeteren anar sostenin las seuas aficions literaries publicant diferentes produccions entre les que sobresurt la que li ha donat fama universal y ha immortalisat son nom; la del "Quijote."

Com havem dit morí en 23 d' Abril de 1616 á Madrid, essent humilment enterrat en el convent de monjas Trinitarias en el que hi fou caritativament conduït per quatre dels seus jermans de l' Ordre Tercera a que perteneixia.

**

Feta ja una breu resenya de la vida de Cervantes dirém quelcom de la seua immortal obra "El Quijote," no estndianla ni extractarla, aixó ens es imposible: ne reproduhirém sols alguns trossos dels molts que en sa obra parla de Catalunya y dels catalans.

Comensarém per copiá, lo que diu de la nostra llengua catalana al visitá Catalunya D. Quixot quin va trobase ab una xicota del camp *la cual habló su graciosa lengua* y en altre lloc referirse també á nostre llengua diu: *graciosa lengua con quien solo la portuguesa puede competir en ser dulce y agradable*; per manera que no li va fer l' afecte que fa á molts castellans y catalans descastats, que diuhen que 's brusca, grullera, pobra y; que quant la parlém *Uladrem*, ni com molts *sabis* de llustrina que la anomenan *el dialecto catalán*.

Y a proposit de aqueixos *sabis* y tontos presumits que troban *ordinario* y *poco fino* ó que no fa sinyó com diuen ells el parlar y escriurer en la llengua nativa preferin la *oficial*, vegin lo que 'ls diu Cervantes "el grande Homero no escribió en latin porque era griego, ni Virgilio escribió en griego, porque era latino. En resolución, todos los poetas antiguos escribieron en la lengua que mamaron en la leche, y no fueron á buscar las extranjerias para declarar la alteza de sus coconocimientos; y siendo esto así, razón sería que se extendiese esta costumbre por todas las naciones, y que no se desestimase al poeta alemán porque escribe en su lengua, ni al castellano, ni al vizcaino porque escribe en la suya."

Dels catalans en general ne diu:

"... los cortesés catalanes, gente enojada, terrible, pacífica, suave; gente que con facilidad da la vida por la honra, y por defenderlas entrambas se adelantan á sí mismos, que es como adelantarse á todas las naciones del mundo ..."

"... Archivo de la cortesía, albergue de los extranjerios, hospital de los pobres, patria de los valientes, venganza de los ofendidos, y correspondencia grata de firmes amistades, y en sitio y en belleza única."

Y per no ser pesats acabarem copian lo que diu de Barcelona:

"Admiróles el hermoso sitio de la ciudad (Barcelona), y la estimaron por flor de las bellas ciudades del mundo, honra

de España, temor y espanto de los circunvecinos y apartados enemigos, regalo y delicia de sus moradores, amparo de los extranjeros, escuela de la caballería, ejemplo de lealtad y satisfacción de todo aquello que de una grande, famosa, rica y bien fundada ciudad puede pedir un discreto y curioso deseo...

Es veu que Cervantes era molt bon espanyol y de segü, que si los seus compatriotes haguessin sigut com ell, Espanya seria gran y nosoltres ancara tindríam las nostras llivertats que perderem al tenir que defensarlas per la forsa.

Molt dupctoses son les notícies que's tenen respecte 'l punt ahont vá escriurer Cervantes son Quixot, si ve son molts los cronistes que creuen vá ferho ó almenys comensar la primera part, en la pressó de Argamasilla de Alba, lloc de cuyo nombre no queria acordarse Cervantes al escriurer las primeras ratllas de sa obra immortal.

No succeix lo mateix en la aparició al public, ja que consta que en 26 de Setembre de 1604 va obtení privilegi real pera poderlo donar á la estampa, feyna que feu á Madrid 'l impressor Joan de la Cuesta, deixanla llesta á mitans del Desembre del mateix any, possansé á la venda, pel Jené de 1605 la *Primera Parte del Quijote*, reimpriminla el mateix Cuesta durant 'l any, de quina també se feren dos edicions á Valencia y altres dos á Lisboa.

Al acabarse 'l any 1614 aparegué editada en Tarragona una obra titulada *Segundo tomo del Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha* feta per Alonso Fernández Avellaneda, que va servir d' esperó pera que Cervantes apresurés 'l acabament de la seua obra que deixá llesta 'l any 1615; obra que tenia de sé la gloria mes gran y duradera de la llengua Castellana y que tenia que fé immortal á Cervantes y ab ell la seva Patria.

La *segunda* part del Quixot al igual que la *primera* se imprimí á Madrid y editá 'l impressó Cuesta desde quina data, no ha parat de reimprimirse en tots los paisos del mont civilissat cumplinse ab ecscés lo que ja Cervantes escribia de la seva obra:

"Treinta mil volúmenes se han impreso de mi historia, decía D. Quijote, y lleva camino de imprimirse treinta mil veces de millares si el cielo no lo remedia."

"Tengo para mi, había dicho anteriormente, que el día de hoy están impresos más de doce mil libros de la tal historia; sino dígalos Portugal, Barcelona y Valencia, donde se han impreso y aun hay fama que se están imprimiendo en Amberes y á mi se me trasluce que no ha de haber nación ni lengua donde no se traduzca."

L'obra completa ens cap la gloria de haver sigut los primés en publicarla, ja que 'l any 1617 aparegué, Barcelona la 1.ª edició feta en 118 en la estamperia de de Bautista Sorita y á costa de Rafel Vives de quina sols se'n coneix dos exemplars; un propi de D. Pere Salvá y un altre de D. Isidro Bonsoms de quina ne reproduhim la portada en la primera plana:

Fins á principis del sigle que som les edicions fetes del Quixot en llengua castellana sols aquí Espanya eren 154 y 56 las fetes á Barcelona, sense contá las tres que traduidas al catalá se publicaren en 1882 per Cristófol Miró; la de F. Altés en 1891 y la de Fidel Giró en 1894.

Las traduccions fetes en llengues estrangeres son també molt numerosas particularment en francés, inglés y alemán que pujan á 125, 76 y 39 respectivamente. A mes ha sigut traduhit en italiá, holandés, rús, dinamarqués, portugués, suec, bohemi, singar, polan, grec, servi, croat, filandés y turc.

Gloria á Cervantes! de tot cor exclamem avuy al conmemorar sa immortal obra y que ho diem de cor, ho probem fent constar ab orgull, que 'ls catalans sensa subvenció de cap mena havem fet 60 edicions de la seua obra, xifra que 'l resto de Espanya no ha arribat á doblar lo que proba també que som mes los que 'l coneixem y per aixó havem sigut també els primés en rendirli homenatge y admiració.

J. ABRIL.

Un troç del "Quixot,"

Capítol XXVII

Famosa aventura de la barca encantada

Don Quixot y Sanxo ab tot repós caminaven per les riveres d' aquell riu tan magestuós, hont lo nostre cavaller pogué explayar la vista contemplant la verdor y ufانيتat de ses dues platjes, la transparencia de ses aygues y la mansuetut de sa corrent. Aytan delitós espectáculo d' aygues y verdor li renová en sa memoria los mes tendres y amorosos pensamientos. De sopte divisá en la platja una barqueta sense rems ni altre ormeig, lligada á un tronc de un arbre. Mirá per tot arreu y no veient ningú, resoltament avallá del Rocinant. Demánali Sanxo la rahó d' aquell impensat devallament:— Faigte á saber, Sanxo, respongué, don Quixot, que aquesta barca ben segur m' está cridant y convidant á que hi entre pera que me'n vaja á socorrer algun cavaller ó altra desvalguda y principal persona que en gran perill deu trobarse; puig que aquest és 'l estil de les histories cavalleresques y dels encantadors que en elles intervenen. Con un cavaller qualsevol passa un treball, del qual no pot ésser deslliurat sens 'l adjutori d' un altre cavaller, per tant que fossen 'l un del altre dues ó tres mil llegües lluny, veuse aquell arrapat en una nau, ó be li compareix devant una barca hont pugá entrar y en un tancar y obrir d' ulls es portat ó per 'l ayre ó per la mar allá hont la seua ajuda sia necessaria. Doncs vet aci la barca; afanya't de lligar á un arbre lo Rocinant y 'l teu ruc; fiquémnos en aquesta lleugera nau, y á ulls clucs aventuremos á la nostra sort.— Senyor, ja sé que li dec obediencia, replicá 'l escuder tot sorprés, puig diu lo proverbí: de primer obeeix á tu senyor; després ja enrahonarás. Emperó si 'm fos donat enrahonar abans, li diria que aquesta barca pertany á alguns pescadors que en aqueixas riberes pesquen les millors sabogues del mon. Ací no hi há res d' abundant; y prou greu me sap d' abandonar les nostres besties.— D' acó no has de basquejar, li respongué don Quixot: aquell qui ha de conduhirnos per tan llunyes terres be tindrà compte de sustentarles.— Vetles aci ja lligades: replicá Sanxo, y ara ¿que havem de fer?— ¿Que? digué don Quixot, senyarnos y llevar ferro; vull dir, embarcarnos y tallar les amarrades ab que está aferrada aquesta barca.— Dit aixó y ficars'hi dintre tot fou hí; Sanxo, que 'l seguí, tallá la corda y la barca pausadament aná allunyantse de la platja.

Encara no 's vegé Sanxo dúes canes riu endins, començá á tremolar de pahor que tenia.— Senyor, exclamá ell, mire 's lo Rocinant com procura desfermarse pera venir ab nosaltres; mire 's lo meu ase quins brams que fá condolentse de 'l ausencia nostra! ¡Oh, bons amics meus! no us doneu mal temps que ja tornarém: jo esper que la bogería que 'ns ha obligat á desampararvos, no será de molta durada, y aviat.— Aqueixes exclamacions, anavem acompanyades de sanglots molt forts: tant que don Quixot, indignat de veure tanta cobardía, enfellonit y coléric li digué:— ¿De que tens pahor, feble criatura? ¿Per qué ets tan ploramiques? ¿Qui 't persegueix ó qui 't acusa, ánima de rata casulana? ¿Que't man-

ca? ¿Y de que pateixes? ¿Per ventura vas caminant descalç per les montanyes rifees? Assegut com un arxidux ses una nau, segueixes la corrent tranquila del riu mes agradable del mon, y d' ença que estém parlant, quant menys, hem recorregut set ó vuit centes llegues. Si jo tingués aci un astrolabi, prou que 't diria en quina altitud nos trobam, y si ja haveém passat ó passarém tost la ratlla equinocial, qui parteix y separa abdós contrapostos pols en igual distancia.— ¿Y com apleguém en aquesta ratlla quant de camí haurém fet?— Calcula tu mateix: Tolomeu, lo mes gran cosmograf que conexém, compta trescents seanta graus del pól artic al pol antartic. Ja veus doncs que haurém recorregut la meytat de nostra esfera de la terra y del aygua. També deus saber, Sanxo, que 'ls espanyols y aquells qui s' embarquen á Cadix per anar á les Indies Orientals, tenen com á senyal inductible de que han passat la ratlla equinocial, la saptada mort de certs animalets qui per ventura van en lo vaxell dispersos. Per tant, cerca en lo teu cós, y si trobes cosa viva, axó voldrá dir que encara som endarrera, y si res no pésques, haurém ja passat la sus dita ratlla."

Llavors 'l escuder se palpá, y portant a pleret la una má vers la sofraga de la cama esquerra, alçá el cap, mirá a son senyor, y le digué:— "O 'l experiment es falç ó encara no havem arribat allá hont diu la vostra senyoria, perque m'he agafat una pussa que m'estava xuclant la sanch. Noresmeny lo Rocinant es allí mateix; prou que 'l veig encara ab 'l ase, y anam tan a poch a poch que no crech hajam caminant vint canes."

En açó divisaren uns grans molins que en mitg del riu se trobaven; y tan tost els vegé don Quixot, en veu alta digué a Sanxo:— Vet allí, oh amic, que s'ovira la ciutat, "castell ó fortalesa hont deu estar algun cavaller opres, ó alguna Reyna, infanta ó desvalguda princesa en socors de la qual aci fuy cridat— Quin diable de ciutat, fort ó castell diu la vostra mercé, respongué Sanxo: no veu que alló son molins posats en mitg del riu, hont se mol el blat?— Calla Sanxo, digué don Quixot, que encara que semblen molins no ho son; y ja t'he dit que 'ls encantaments totes les coses transforman y mudan de son esser natural; no vull dir que las facen tornar verament del un esser al altre, sino que ho sembla, com axí ho manifestá la experiencia en la transformació de Dolcinea, unic refugi de més esperances."

En açó; la barca, entransé'n al bell mig de la corrent del riu, començá á caminar no tan pausadament com fins allí. La gent qui eren dintre 'ls molins, veient venir la barca riu avall y que anava á embocarse per la canal de les rodes, entren prestament ab unes vergües llargues per á deturarla, y com anaven tots enfarinats y duyen la cara y els vestits empolsats de farina, representaven una mala vista. Los quals, fent uns grans crits, digueren:— Homens endiablats, hon aneu? estau desesperats? que us voleu afeugar y fervos engranes enaqueixes rodes?— No t' he dit jo, Sanxo, proferí don Quixot, que erem arribats allí hont tinch de amostar tot el valor de mon braç? Mira quants malendrins y malvats ixen á carrera feta; mira quans monstres contrastarme pretenen; mira quantas figuras diformes nos fan moques; donchs ara ho veureu, malfactors.— Y posantse dret en la barca, ab grans crits començá menaçar als moliners dientlos:— Canalla malvada y pitjor aconsellada, deixeu en sa llibertad plena y franca á la persona que en aquesta vostra fortalesa teniu emprisonada alta ó baixa, de qualsevol estament ó qualitat que sia, car jo só don Quixot de la Manxa, y també per altre nom lo cavaller dels Lleons á qui per ordre del cel está reservat el donar bona fi en aquesta aventura, y dient assó desveneyná la espasa y començá á esgrimirla en 'l aire contra aquells moliners, los qui, sentint y no entenent aque-

llas plagasitats, cuydaren ab llurs vergües deturar la barca, que ja anava entrant en lo doll y canal de les rodes.

Entretant 'l escuder, de genollons, invocava devotament del cel que de tan imminent perill los deslliuras, com així ho feu, valentse de la manya y diligencia dels moliners, puig que oposantse ab llurs vergües a la barca, la deturaren, emperó no de manera que dexassen de trabucarla, fent caure á don Quixot y a Sanxo en mig de 'l aygua. No li aná tan malament a don Quixot qui sabia nadar com un ánech, ab tot que 'l pes de les armes lo portá dúes vegadas a fons; y valgueli que 'ls moliners se llonçaren a 'l aygua y els trageren a pes, que si no allí fora Troya per al un y 'l altre.

Arribats, doncs, en terra, més amarrats que morts de set, posat Sanxo de genolls, mans juntes y els ulls al cel, demaná a Deu ab una larga y devota pregaría que volgués lliurar-lo d' allí en avant dels atrevits desigs y empreses de son senyor. Arribaren entretant los pescadors patrons de la barca, feta troços per les rodes dels molins; y vehuentla tota desballestada anaren per despullar a Sanxo y demanar a don Quixot que 'ls pagás lo damnatge. Don Quixot no s' hi negá ni mica, ab tal, deya ell, que li senyalassen la fortalesa ó castell hont retenien captiu lo cavaller que ell venia á deslliurar.— Quina fortalesa y quin cavaller? respongué un dels pescadors. Ací no 's tracta sino de la nostra barca, que haveu dexat tota estellada.— Vaja, digué entre dents don Quixot, aquí tot se rá predicar en desert, y ara començ a endevinar lo secret d' aquesta aventura: puig que s' hauran topat dos valents encantadors. L' un volí que jo deslliurás aquet malavirat cavaller, 'l altre vol retenirlo; 'l un me posá devant aqueixa barca, y 'l altre la ha capgirada. Ací no puc fer res més de bo; be 's veu que per a algún altre cavaller será guardada y reservada semblant empresa. Doncs basta, que aquesta bona gent sia pagada. "Dit açó concertá 's ab los pescadors, y pagá per la barca cinquanta reals, los quals doná Sanxo de mol mala gana dient a si mateix: que vinguen dues barcades més com aquesta y anirem ab tot lo tresor a fons. Nostres dos aventureros, prou melancólicos, cabat que s'haguieren assecat al sol, tornaren o llurs besties. Y veus aci quin acabament tingué la aventura de la Barca encantada.

Traducció d'ANTONI BULBONA Y TUSELL.—(Tipografía Altés.—M.DCCC.XCI.—Barcelona.)

No hi puch fer més, llegint aquest capítol me venen sempre ganas de cridar: "¡Alerta, moliners de Catalunya, que baixen molt Quixots per 'l Ebro avall, y no cerquen castells, ni reynes volen ó infantes presoners deslliurar; busquen insules sols... Trayéu les vergües y trabuquéu la barca catalán! ¡Potsé han sentit parlar de les sabogues y 's pensen que ho som tots del riu ensá!"

T. BELLPUIG, Pbro.

NOTICIAS

Vetllada en lo Centre Excursionista

Demá á dos quarts de sis de la tarde en lo Centre Excursionista tindrà lloc una vetllada dedicada á commemorar lo tercer centenari de 'l aparició del Quixot pera quina un intel·ligent y entusiasta convegador del art musical ha ofert donar unas quantas audicions de composicions vocals y instrumentals ab un gramófono ultim model completamente perfeccionat.

A mes la rondalla de Santa Cecilia també contribuirá á la festa ab composicions ad hoc estudiadas.

LA VEU DE LA COMARCA es ven aquí Tortosa en la Literaria y á Tarragona en el kiosco de Joseph Aimat en la Rambla de San Joan.

Tortosa. Imp. FOGUET, P. Hospital. 5.